

מנין לפיקוח נפש שדוחה שבת

תני: מקבלין קרבנות ממושעי ישראל! הא לא קשיא: רישא מומר לכל התורה כולה, מציעתא מומר לדבר אחד; אימא סיפא: חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא, האי מומר היכי דמי? אי מומר לכל התורה כולה, היינו רישא! ואי מומר לדבר אחד, קשיא מציעתא! אלא לאו הכי קאמר: חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא, אלמא מומר לעבודת כוכבים הוה מומר לכל התורה כולה, ותיובתא דרב ענן! תיובתא.

רש"י

אלא לאו ה"ק - מקבלין קרבנות ממושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות דהני חמירי אלמא מומר לעבודת כוכבים כמומר לכל התורה כולה דמי, האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

ד. רמב"ם | שבת פרק ל הלכה טו

השבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגוים לכל דבריהם. לפיכך משבח הנביא ואומר (ישעיהו נ"ו) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו', וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכתוב בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר (ישעיהו נ"ח) אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר. בריך רחמנא דסייענן.

ה. תוספות | בבא בתרא דף קיט עמוד א

שנאמר מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באיזו מיתה נהרג - ואם תאמר למה היה מסתפק היה לו לדונו בחנק דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק ויש לומר דמסברא היה גראה לו שגדון בסקילה כעובד ע"ז דבכל דוכתא (חולין ה.) אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת בפרהסיא לעובד ע"ז וצריך לומר דסבר כרבנן ולא כר"י דאי כר' יהודה דאמר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פ:) עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג דלדידה אמר התם דהוראת שעה היתה (דאם) כן לא ידע משה שדינו במיתה.

ו. שו"ע או"ח | סימן שו

[סעיף יד] מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה; ויוצא אפילו חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי, כייפינן ליה (וע"ל סי' שכ"ח סעיף י').

ז. מגן אברהם | סימן שו

[כט] חוץ לג' פרסאות. אפילו למ"ד דהוי דאורייתא שרי דלגבי שלא תמר ותעביד כל ימיה חילול שבת הוי זה איסורא זוטא דמוטב לחלל שבת א' כדי שתשמור שבתות הרבה (ב"י) וא"כ אם רוצים לאנס' לעבירה אחרת אפי' לעבוד ע"א פעם א' אין מחללין עליה שבת במלאכה דאורייתא דמחלל שבת כעובד ע"א כדאיתא בעירובין דף

א. יומא פה ע"א-ע"ב

וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת? נענה רבי ישמעאל ואמר: אם במחותרת ימצא הגנב. ומה זה, שספק על ממון בא ספק על נפשות בא, ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל - ניתן להצילו בנפשו, קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי עקיבא ואמר: וכי יזד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות. מעם מזבחי - ולא מעל מזבחי. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא להמית, אבל להחיות - אפילו מעל מזבחי. ומה זה, שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו, ועבודה דוחה שבת - קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי אלעזר ואמר: ומה מילה, שהיא אחד ממאתים וארבעים ושמונה איברים שבאדם - דוחה את השבת, קל וחומר לכל גופו - שדוחה את השבת. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: את שבתתי תשמרו יכול לכל - תלמוד לומר אך - חלק. רבי יונתן בן יוסף אומר: כי קדש היא לכם - היא מסורה בידכם, ולא אתם מסורים בידה. רבי שמעון בן מנסיא אומר: ושמרו בני ישראל את השבת, אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה. אמר רב יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: ידידי עדיפא מדידהו, וחי בהם - ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא. דרבי ישמעאל - דילמא כדרבא, דאמר רבא: מאי טעמא דמחותרת - חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו, והאי מידע ידע דקאי לאפיה, ואמר: אי קאי לאפאי - קטיגנא ליה והתורה אמרה: בא להרגך - השכם להרגו. ואשכחן ודאי, ספק מנלן? דרבי עקיבא נמי, דילמא כדאביי. דאמר אביי: מסרינן ליה זוגא דרבנן, לידע אם ממש בדבריו. ואשכחן ודאי, ספק מנא לן? וכולהו אשכחן ודאי, ספק מנא לן? ודשמואל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק: טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי.

ב. עירובין סט ע"א-ע"ב

אמר רב הונא: איזהו ישראל מומר - זה המחלל שבתות בפרהסיא. אמר ליה רב נחמן: כמאן? אי כרבי מאיר דאמר: חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה - אפילו באחד מכל איסורין שבתורה נמי! אי כרבנן - האמרי: חשוד לדבר אחד לא הוי חשוד לכל התורה כולה, וכדנתיא: ישראל מומר משמר שבתו בשוק - מבטל רשות, שאינו משמר שבתו בשוק - אינו מבטל רשות. מפני שאמרו ישראל נוטל רשות ונותן רשות, ובנכרי עד שישכיר. כיצד? אומר לו: רשותי קנויה לך, רשותי מבוטלת לך - קנה, ואין צריך לזכות. רב אשי אמר: האי תנא הוא, דחמירא עליה שבת כעבודה זרה ... אלא לאו הכי קאמר: חוץ מן המומר לנסך ולחלל שבתות בפרהסיא. אלמא: עבודה זרה ושבת כי הדדי גינהו. שמע מינה.

ג. חולין ה ע"א

מכאן אמרו: מקבלין קרבנות ממושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה, חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא; הא גופא קשיא, אמרת: מכם - ולא כולכם, להוציא את המומר, והדר

יא. סנהדרין עד ע"א

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבדו ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. ועבודה זרה לא? והא תניא, אמר רבי ישמעאל: מנין שאם אמרו לו לאדם עבד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבדו ואל יהרג - תלמוד לומר וחי בהם - ולא שימות בהם. יכול אפילו בפרהסיא - תלמוד לומר ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי. - אינהו דאמור כרבי אליעזר.

יב. תוספת יום הכיפורים | יומא דף פה עמוד ב

אמר שמואל דידי עדיפא וחי בהם כו'. וקשה דמה ראייה יש מהתם דלמא קרא איירי על האדם עצמו דאינו חייב לקיים המצות אם הוא אנוס והולך למות בעבור שמירת המצות אלא יעבור עליהם אבל שיחלל שבת ישראל זה על ישראל חברו מנ"ל י"ל דמדיוקא דקרא יליף לה דהול"ל אשר תעשו אותם ותחיו בהם דהוי לשון רבים ולנכח כעין רישא דקרא דכתיב ושמרתם את חקותי וכו' השתא דשני קרא בדבוריה משמע דבא לומר שיחללו שבת שאר אנשים להציל לחבריהם וקרא ה"ק אימתי אני אומר ושמרתם את חקותי כלומר שלא תחללו את השבת בעבור חבריכם היינו במקום דחבריכם אינו מסוכן והיינו דסיים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אבל אם חבריכם אינו חי בהם לא תשמרו את חקותי ואפשר דלזה רמז מ"ש לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל וכו' וחזר ואמר דשמואל ודאי לית ליה פרכא דרצה לרמוז דגם בדברי שמואל לכאורה יש פרכא אבל לפי האמת לית ליה פרכא דהכתוב מדוקדק לשמואל כדפרישית ודוק:

יג. מנחת חינוך | פרשת אמור מצוה רצה-רצו

והנה מבואר בגמרא בכ"ד דר' ישמעאל סובר דכל המצות אף בע"ז בצנעה יעבור ואל יהרג מקרא דוחי בהם ועיין ביומא פיוה"כ מפלפל הש"ס מנין לפ"נ שדוחה שבת מבואר שם כמה תנאים דילפי ד"ז ור' ישמעאל יליף מבא במחלתת ע"ש ושמואל אמר מוחי בהם ואמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל ע"ש. ולכאורה צ"ע דר"י כ"פ יליף דפ"נ דוחה כל העבירות מקרא וחי בהם ולמה לענין שבת הוצרך לו ילפותא אחריתי ולמה לא יליף מקרא זה דהוא בעצמו יליף שאר עבירות מפסוק זה וכבר עמד ע"ז בתוס' יוה"כ. ונ"ל דיש חילוק גדול בין אנסו אנס לעבור עבירה זו ואם לאו יהרגו וא"כ אונס ההריגה בא לו ע"י מצות הש"ת נוכח לומר דהכתוב אמר וחי בהם דע"י המצות יחיה האדם ולא שימות ע"י סיבתם אבל אם לא אנס אותו על העבירה רק שחלה ונטה למות וע"י העבירה יוכל להציל נפשו מרדת שחת אבל החולי אינו בא לו מחמת המצוה בזה נוכח לומר דל"ש וחי בהם ולא שימות בהם כי לא מחמת המצוה חלה רק דהיא מניעת הצלה.

יד. ערכין ז ע"א

א"ר נחמן אמר שמואל: האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת, מביאין סכין ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד

טו. יומא פב ע"א

משנה. עוברת שהריחה - מאכילין אותה עד שתשיב נפשה.

ס"ט ובחולין דף ה' פירש"י דשבת חמיר מע"א וצ"ע מנ"ל וזהו מ"ש רמ"א לעין בסיומ ש"כ"ח ס"י והב"ח כתב דהכא מיירי כשחוששין שיפחידוהו שתמור והתם מיירי שרוצים לאגסה ואין זו עבירה כ"כ דאונס רחמנא פטרי ולכן אין מחללין שבת בגינה דאפי' תקנתא דרבנן לא עקרי' מקמי אונס כדאיתא ריש כתובות עכ"ל ול"נ כמ"ש דאדרבא כשאונסין אותו אומרים לאדם חטא בשבילו כמ"ש בשם התוס' ול"ד להא דאמרין בכתובות ע"ש והדבר ברור כמ"ש ועססי' שכ"ט בהג"ה דאיתא בהדיא דהכא איירי ג"כ באונס ומיהו אם הבת קטנה צ"ע אם יעשה הגדול חטא בשביל הקטן דהא אין מצוין להפרישו עסי' שמ"ג א"ד מידי דהוי אפ"נ שמחללין על הקטן דאומרים חלל עליו שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה ה"נ כן וצ"ע.

ח. חשוקי חמד | יבמות דף סז עמוד ב

ויעוין מהרש"ם (יומא דף פה) מנין לפקוח נפש שדוחה שבת, וצ"ב למה לא כתבה הגמרא מנין לפיקוח נפש שדוחה מאכלות אסורות, ולמה נקטה הגמרא שבת? והשיב דפקוח נפש דוחה ילפינן מהא דקיימ"ל עשה דוחה לא תעשה, ובריאות הגוף הרי היא עשה, ואם כן ודאי דוחה איסור מאכלות אסורות, וכל הספק היה רק אם דוחה שבת, מאחר ואין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, גם אנו נאמר, שהעוסק במצות של "ונשמרתם" או "וחי בהם" דוחה מצוה דתקיעת שופר, שהרי יש אומרים דאפילו העוסק במצוה דרבנן פטור ממצוה דאורייתא, וכמבואר ברש"י (סוכה דף כו ע"א ד"ה שלוחי) שהעוסק בקבלת פני הרב ובשמיעת הדרשה פטור מסוכה, למרות שהם מצוות דרבנן ועוד דעדיין [בשעת הטיפול] לא הגיעה המצוה של תקיעת שופר, יעוין בסוכה (דף כה ע"ב) ובאבני נזר (יו"ד סימן שכא) שכתב: ועוד דחייב המילה אינו חל רק ביום השמיני, ובתוך ז' עדיין אינו חיוב, ומותר לעשות אז מצוה קלה, אף שעל ידי זה יתבטל ממצוה חמורה כשיתחייב בה.

ט. רמב"ם | שבת פרק ב

[הלכה ג] כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא ע"י גוים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם, אלא על ידי גדולי ישראל וחכמייהם, ואסור להתמחמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר (ויקרא י"ח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם, ואלו המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור עליהן הכתוב אומר (יחזקאל כ') וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם.

י. שולחן ערוך הרב | או"ח סימן שו, סעיף כט

מי שנודע לו בשבת שהוציאו נכרים את בתו מביתו להוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל להצלתה ויצא אפילו חוץ ל"ב מיל ואפילו אם יצטרך לעשות מלאכה גמורה להצלתה ואפילו אם הוא ספק אם יצילנה מפני שענין זה הוא כפיקוח נפש שמחללין השבת אפילו בספק הצלה שאין לך פיקוח נפש יותר מזה שלא תצא מכלל ישראל ותחלל שבתות כל ימיה ומוטב לחלל עליה שבת אחת משתחלל היא שבתות הרבה שמטעם זה ג"כ מחללין שבת בשביל פיקוח נפש שאמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה (ולפיכך אף אם הבת היא קטנה שאינה מחוייבת עדיין במצות יחלל עליה להצילה שלא תחלל שבתות הרבה כשתגדיל שמטעם זה מחללין שבת לפיקוח נפש הקטנים).

